2.7.2026

Sosiaali- ja terveysministeriö
lausuntopalvelu.fi

Viite: VN/8063/2025

Lausunto Luonnoksesta Hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja terveydenhuoltolain 54 ja 57 §:n muuttamisesta

Tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan hyvinvointialueiden mahdollisuuksia valita järjestämisvastuullaan olevien sote-palvelujen tarkoituksenmukaisin toteutustapa on parannettava. Ohjelman tavoitteena on purkaa lainsäädännöstä monituottajuuden esteitä, ja siten lisätä hyvinvointialueiden mahdollisuuksia järjestää palveluita tehokkaalla ja ennen kaikkea alueiden asukkaiden näkökulmasta laadukkaalla, vaikuttavalla ja kustannustehokkaalla tavalla.

Hyvinvointialueen riittävään omaan palvelutuotantoon liittyvää sääntelyä on hallitusohjelman mukaan arvioitava ja tarvittaessa kevennettävä. Sääntelyn tulee mahdollistaa hyvinvointialueiden tarkoituksenmukainen toiminta ja yhteistyö, myös yhtiömuodossa, eikä sääntely saa luoda keinotekoista estettä palvelujen hankkimiselle yksityiseltä palveluntuottajalta, kolmannelta tai neljänneltä sektorilta.

Hallitusohjelmassa todetaan lisäksi, että sote-järjestämislain 12 §:ssä säädetystä päivystyksen hankinnan kiellosta soveltuvissa päivystystoiminnoissa ja niin kutsutusta virkalääkärivaatimuksesta hoidon tarpeen arvioinnissa luovutaan perustuslain ja potilasturvallisuuden mahdollistamissa rajoissa. Hallitusohjelman mukaan myös palveluseteliä koskevaa sääntelyä täsmennetään.

Tehyn näkemykset

Tehy pitää välttämättömänä, että hyvinvointialueilla säilyy ja vahvistuu riittävä oma palvelutuotanto. Oma tuotanto on keskeinen edellytys palvelujen jatkuvuudelle, laadulle, potilas- ja asiakasturvallisuudelle sekä henkilöstön osaamisen pitkäjänteiselle kehittämiselle.

Tehy esittää, että sote-järjestämislain 8 §:ään lisätään nimenomainen kirjaus hoitotyön johtamisesta osana hyvinvointialueen järjestämisvastuuta ja johtamisjärjestelmää. Hoitotyön johtaminen on keskeinen osa sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan kokonaisuutta, ja sen aseman tulee perustua lakiin, ei ainoastaan hallinnollisiin ratkaisuihin.

Kommentit päivystyksen palvelujen hankintaa koskevista muutoksista *(sote-järjestämislain 12 §)*

Tehy korostaa, että palvelujen hankintaa koskevissa ratkaisuissa on varmistettava selkeä vastuunjako potilas- ja asiakasturvallisuudesta. Hyvinvointialueen järjestämisvastuu ei saa tosiasiallisesti hämärtyä hankintamallien seurauksena.

Esityksessä tulisi selkeämmin kuvata, miten hyvinvointialue varmistaa hankittujen palvelujen laadun, henkilöstön osaamisen ja toiminnan integraation muuhun palvelujärjestelmään. Ilman selkeitä vastuu- ja valvontarakenteita riskit potilas- ja asiakasturvallisuudelle kasvavat.

Kommentit hoidon tarpeen arviointia koskevista muutoksista
(sote-järjestämislain 12 b ja 15 §)

Tehy korostaa, että hoidon tarpeen arviointi on vaativaa ammatillista asiantuntijatyötä, joka edellyttää riittävää osaamista, kokemusta ja toimivia rakenteita. Muutoksissa on varmistettava, ettei hoidon tarpeen arviointia toteuteta tavoilla, jotka heikentävät arvioinnin laatua tai potilas- ja asiakasturvallisuutta. Arvioinnin on perustuttava ammatilliseen harkintaan ja moniammatilliseen yhteistyöhön, ei pelkästään standardoituihin tai etänä tehtäviin ratkaisuihin. Tehyn selvitys 2026 osoittaa, että hoitajat tekevät yhteispäivystyksissä ja kiirevastaanotoilla laaja-alaista kliinistä arviointia ja hoitopäätöksiä usein itsenäisesti, mutta lääkärikonsultaation saatavuudessa on merkittäviä vaihteluita, mikä korostaa toimivien rakenteiden ja tuen merkitystä arvioinnin laadun ja potilasturvallisuuden varmistamisessa.

Kommentit hyvinvointialueen velvollisuutta hankkia palveluja muualta koskevista muutoksista
(terveydenhuoltolain 54 §)

Tehy kiinnittää huomiota siihen, että esitys voi lisätä alueellisia eroja palvelujen saatavuudessa ja laadussa. Mikäli hyvinvointialueiden oma palvelutuotanto heikkenee eri alueilla eri tahtiin, vaarana on, että asukkaiden yhdenvertaisuus palvelujen saatavuudessa ei toteudu.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisen tulee perustua valtakunnallisesti yhdenvertaisiin periaatteisiin. Tehy katsoo, että oma palvelutuotanto on keskeinen edellytys tämän tavoitteen saavuttamiselle, eikä palvelujen hankinnasta muualta tule muodostua pysyvää tai ensisijaista ratkaisua.

Kommentit hyvinvointialueen johtamisessa edellytettävää asiantuntemusta koskevista muutoksista *(sote-järjestämislain 8 §)*

Tehy pitää erittäin tärkeänä, että hyvinvointialueen johtamisessa edellytetään vahvaa sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan asiantuntemusta. Johtamisen tulee perustua ymmärrykseen palvelujen sisällöstä, henkilöstön työstä ja asiakas- ja potilasturvallisuudesta.

Tehy painottaa, että tämä asiantuntemus sisältää myös hoitotyön johtamisen, ja sen tulee näkyä nimenomaisesti sote-järjestämislain 8 §:ssä. Hoitotyön johtajat hyvinvointialueen suurinta henkilöstöryhmää. Tehy vaatii, että hoitotyön johtaja rooli tulee olla kirjattuna osana moniammatillista johtamista lääketieteen ja sosiaalihuollon rinnalle.

Tehy painottaa lisäksi, että hoitotyön johtamisen tulee olla kiinteä osa hyvinvointialueen strategista johtamista, ei ainoastaan operatiivinen tai hallinnollinen tehtävä. Hoitotyön johtamisella on keskeinen merkitys palvelujen vaikuttavuudelle, henkilöstön saatavuudelle, työhyvinvoinnille sekä kustannusten hallinnalle.

Hoitotyön johtamisen aseman vahvistaminen lainsäädännössä tukee hyvinvointialueiden kykyä vastata palvelutarpeisiin kestävällä tavalla ja edistää sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuuden toimivuutta. Tehy esittää, että säännöstä täsmennetään siten, että monialaisen asiantuntemuksen toteutuminen edellyttää eri ammattialojen edustusta johtamisrakenteissa sekä niiden tosiasiallista osallistumista päätöksentekoon, ohjaukseen ja valvontaan.

2.7.2026

Kommentit vastaavaa lääkäriä koskevista ehdotuksista
(terveydenhuoltolain 57 §)

Tehy korostaa, että vastaavaa lääkäriä koskevissa ehdotuksissa on turvattava selkeä vastuunjako ja moniammatillinen yhteistyö. Sääntelyn tulee tukea eri ammattiryhmien välistä yhteistyötä eikä kaventaa muiden terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammatillista vastuuta tai harkintavaltaa. Tehyn selvityksen 2026 mukaan hoitajien työnkuva yhteispäivystyksissä ja kiirevastaanotoilla on jo laajentunut kattamaan useita aiemmin lääkäreille kuuluneita tehtäviä, ja hoitajat vastaavat merkittävästä osasta potilaiden hoidosta itsenäisesti, mikä edellyttää selkeitä vastuurakenteita ja toimivaa moniammatillista yhteistyötä.

Tehy katsoo, että terveydenhuoltolain 57 §:ää koskevassa sääntelyssä tulee tunnistaa ja turvata myös hoitotyön johtamisen asema osana terveydenhuollon kokonaisjohtamista. Vastaavaa lääkäriä koskevien säännösten ei tule johtaa tilanteeseen, jossa hoitotyön johtaminen jää rakenteellisesti tai tosiasiallisesti alisteiseen asemaan.

Tehy vaatii, että Terveydenhuoltolakiin 57 §:ään kirjataan ”Hyvinvointialueella on oltava vastaavan lääkärin lisäksi hoitotyöstä vastaava viranhaltija, joka johtaa ja valvoo hoitotyön ammatillisen laadun, asiakas- ja potilasturvallisuuden ja vaikuttavuuden sekä osaamisen kehittämistä.”

Hoitotyön johtaja toimisi hyvinvointialueella sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuutta johtavan lääkärin sekä sosiaalihuollosta vastaavan viranhaltijan rinnalla. Tehtävään sisältyisi vastuu hoitotyön ammatillisesta johtamisesta, organisoinnista sekä toiminnan kehittämisestä ja tutkimuksesta koko organisaation läpileikkaavasti

Hoitotyön johtaminen on keskeinen osa terveydenhuollon palvelujen suunnittelua, toteutusta ja potilasturvallisuuden varmistamista. Tehy pitää tärkeänä, että terveydenhuollon johtamisjärjestelmä perustuu moniammatilliseen johtamiseen, jossa eri ammattiryhmien asiantuntemus tunnistetaan ja hyödynnetään tasapainoisesti. Tämä edellyttää, että hoitotyön johtamisella on selkeä ja tunnistettava asema myös terveydenhuoltolain tasolla.

Tutkimuksen mukaan erinomainen hoitotyön johtaminen edellyttää vaikuttamismahdollisuuksia, selkeätä vastuiden määrittämistä ja vahvaa johtajuutta organisaatiossa. Järjestelmällisillä ja jäsennellyillä johtamis- ja kehittämisrakenteilla hoitotyötä voidaan kehittää ja sen houkuttelevuutta parantaa. Näin edistetään myös potilashoidon laatua ja organisaation tavoitteita.

Tutkimus osoittaa selvästi, että hoivatyön kuormittavuus on kasvanut merkittävästi vuosina 2005–2025 ja työpaine on noussut Suomessa pohjoismaisittain erittäin korkealle tasolle. Tämä korostaa hoitotyön johtamisen keskeistä roolia työn organisoinnissa, resurssien kohdentamisessa ja henkilöstömitoituksen varmistamisessa siten, että työ on hallittavissa ja kestävää. Nykytilanne viittaa siihen, että johtamisrakenteet eivät riittävästi tue työn hallintaa muuttuneissa olosuhteissa. Tutkimuksen mukaan esihenkilöiltä saatu tuki on heikentynyt tarkastelujakson aikana. Tämä on vakava signaali johtamisjärjestelmän toimivuudesta ja osoittaa tarpeen vahvistaa hoitotyön lähijohtamista, lisätä johtamisresursseja sekä varmistaa riittävä johtamisosaaminen koko palvelujärjestelmässä. Ilman toimivaa ja saavutettavaa esihenkilötukea henkilöstön työssä jaksaminen ja työn laatu heikkenevät.

Muut huomiot esityksestä

Tehy katsoo, että esityksen henkilöstövaikutuksia ei ole arvioitu riittävällä tarkkuudella eikä realistisesti suhteessa ehdotettuihin muutoksiin. Palvelujen hankinnan laajentaminen ja hyvinvointialueen velvollisuus hankkia palveluja muualta voivat käytännössä johtaa henkilöstön siirtymiseen hyvinvointialueiden omasta palvelutuotannosta yksityisten toimijoiden palvelukseen. Tämä heikentää hyvinvointialueiden mahdollisuuksia turvata henkilöstön saatavuus, osaamisen kehittäminen ja toiminnan jatkuvuus pitkällä aikavälillä.

Lisäksi esitys voi lisätä työn pirstaloitumista ja epävarmuutta, mikä heikentää sosiaali- ja terveydenhuollon veto- ja pitovoimaa. Ilman kattavaa ja realistista henkilöstövaikutusten arviointia esityksen vaikutuksia palvelujärjestelmän kestävyyteen ei voida luotettavasti arvioida.

Lausunnossa on mukana Kuntoutusohjaajat ry, Suomen Jalkojenhoitaja- ja Jalkaterapeuttiliitto ry. Bioanalyytikot ry ja Suomen Röntgenhoitajat ry.

Helsingissä 2.7.2026

Millariikka Rytkönen
puheenjohtaja
Tehy ry

Lisätiedot: Ammatillisen edunvalvonnan päällikkö Petra Marjamaa,
petra.marjamaa@tehy.fi